

quemadmodum ante omnia tempora prædestinatum erat ut fieret. Quisquis igitur Dei Filium prædestinatum negat, hunc eundem filium hominis negat. Sed propter contentiosos etiam hic audiamus Apostolum in suarum exordio litterarum. Nam et in prima Epistolarum ejus, quæ est ad Romanos, et ipsius Epistolæ principium est, ubi legitur: « Paulus servus Jesu Christi, vocatus Apostolus, » segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat « per Prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo, » qui factus est ei ex semine David secundum carnem, « qui prædestinatus est Filius Dei in virtute secundum « Spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum¹. » Secundum hanc ergo prædestinationem etiam clarificatus est antequam mundus esset, ut esset claritas ejus ex resurrectione mortuorum apud Patrem, ad cujus dexteram sedet. Cum ergo videret illius prædestinatæ suæ clarificationis venisse jam tempus, ut et nunc fieret in redditione, quod fuerat in prædestinatione jam factum, oravit dicens, « Et nunc clarifica me tu, Pater, apud te ipsum, claritate quam habui prius quam mundus esset, apud te: » tanquam diceret, Claritatem quam habui apud te, id est, illam claritatem quam habui apud te in prædestinatione tua, tempus est ut apud te habeam etiam vivens in dextera tua. Sed quoniam diu nos tenuit hujus discussio quæstionis, alio quæ sequuntur sermone tractanda sunt.

¹ Rom. I, I, etc.

TRACTATUS CVI.

De eo quod Dominus dicit: *Manifestavi nomen tuum hominibus*: usque ad id, *Et crediderunt quia tu me misisti*.

I. DE his verbis Domini, sicut ipse donaverit, sermone isto disputaturi sumus, quæ ita se habent: « Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo¹. » Quod si de his tantum dicit discipulis, cum quibus cœnavit, et ad quos antequam orare inciperet, tam multa locutus est; non pertinet hoc ad illam clarificationem, sive ut alii interpretati sunt, glorificationem, de qua superius loquebatur, qua Filius clarificat vel glorificat Patrem. Quanta est enim vel qualis gloria, duodecim vel undecim potius innotuisse mortalibus? Si autem quod ait, « Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi » de mundo, » omnes intelligi voluit, etiam qui in eum fuerant credituri, ad ejus magnam quæ futura erat ex omnibus gentibus Ecclesiam pertinentes, de qua in Psalmo canitur: « In Ecclesia magna confitebor tibi²: » est plane ista clarificatio quia Filius clarificat Patrem, cum ejus nomen notum facit omnibus gentibus, et tam multis generationibus hominum. Et tale est hoc quod ait, « Manifestavi nomen tuum hominibus, quos » dedisti mihi de mundo, » quale illud quod paulo ante dixerat: Ego te clarificavi super terram³: » pro tempore futuro et illic et hic præteritum ponens, sicut qui sciret prædestinatum esse ut id fieret, et ideo

¹ Joan. XVII, I. — ² Psal. XXI, 26. — ³ Joan. XVII, 4.

fecisse dicens se, quod erat sine ulla dubitatione facturus.

II. Sed de his qui jam erant discipuli ejus, non de omnibus qui illum fuerant credituri, eum dixisse quod dixit, « Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo, » ea quæ sequuntur, credibilius esse demonstrant. Cum enim hoc dixisset, adjunxit, « Tui erant, et mihi eos dedisti, et sermonem tuum servaverunt: nunc cognoverunt quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt; quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis: et ipsi acceperunt, et cognoverunt vere quia a te exivi, et crediderunt quia tu me misisti¹ » Quamquam et hæc omnia de futuris omnibus fidelibus dici potuerunt spe jam perfecta, cum adhuc essent futura: sed ut de his solis quos tunc habebat discipulis hæc loqui intelligatur, illud magis urget quod paulo post ait, « Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo: quos dedisti mihi custodiri, et nemo ex eis periit nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur², » Judam significans qui tradidit eum: ex isto quippe duodenario numero Apostolorum solus periit. Deinde subjungit, « Nunc autem ad te venio³. » Unde manifestum est eum de corporali sua dixisse præsentia, « Cum essem cum eis, ego servabam eos, » veluti jam cum eis ea præsentia non esset. Eo modo enim significare voluit ascensionem suam mox futuram, de qua dixit, « Nunc autem ad te venio: » iturus utique ad dexteram Patris: unde venturus est ad vivos et mortuos judicandos præsentia itidem corporali, secundum fidei regulam sanamque doctrinam: nam præsentia spiritali cum eis erat utique futurus post ascensionem suam, et cum tota Ecclesia sua in hoc mundo usque in consummationem sæculi⁴. Non itaque recte intelliguntur de quibus dixerit, « Cum essem cum eis, ego servabam illos, » nisi hi quos in se credentes servare jam cœperat præsentia corporali, et quos relicturus fuerat absentia corporali, ut eos cum Patre servaret præsentia spiritali. Post vero adjungit et cæteros suos, ubi dicit, « Non pro his autem rogo tantum, sed et pro his qui credituri sunt per verbum eorum in me¹. » Ubi manifestius ostendit, quod non de omnibus ad eum pertinentibus superius loqueretur, ab eo loco ubi ait, « Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi: » sed de his tantum qui eum, cum illa diceret, audiebant.

¹ Joan. xvii, 6-8. — ² Ibid. 12. — ³ Ibid. 13. — ⁴ Matth. xxviii, 20.

III. Ab ipso itaque orationis ejus exordio, ubi sublevatis oculis in cœlum, dixit: « Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te², » usque ad illud quod paulo post ait: « Et nunc clarifica me tu, Pater, apud te ipsum, claritate quam habui prius quam mundus esset, apud te³, » omnes suos volebat intelligi, quibus notum faciendo Patrem, clarificat eum. Cum enim dixisset, ut Filius tuus clarificet te: mox quemadmodum id fieret, demonstravit dicens; « Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam: hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum⁴. » Non enim potest cognitione hominum clarificari Pater, nisi et ille cognoscatur per quem clarificetur, id est, per quem populis innotescit. Hæc est glorificatio Patris, quæ non circa solos illos Apostolos facta est, sed circa omnes homines fit, quibus suis membris caput est Christus. Neque enim de solis Apostolis potest intelligi, « Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam: sed utique de omnibus quibus in eum credentibus vita æterna datur.

IV. Jam nunc ergo videamus quid de illis, a quibus

¹ Joan. xvii, 20. — ² Ibid. 1. — ³ Ibid. 5. — ⁴ Ibid. 2, etc.

tunc audiebatur, discipulis suis dicat. « Manifestavi, inquit, nomen tuum hominibus quos dedisti mihi. » Non ergo noverant Dei nomen, cum essent Judæi? Et ubi est quod legitur: « Notus in Judæa Deus, in Israël magnum nomen ejus? » Ergo, « manifestavi nomen tuum hominibus » istis, « quos dedisti mihi de mundo, » qui nunc audiunt hæc dicentem: non illud nomen tuum quo vocaris Deus, sed illud quo vocaris Pater meus: quod nomen manifestari sine ipsius Filii manifestatione non posset. Nam quod Deus dicitur universæ creaturæ, etiam omnibus gentibus antequam in Christum crederent, non omnimodo esse potuit hoc nomen ignotum. HÆC EST ENIM VIS VERÆ DIVINITATIS, ut creaturæ rationali jam ratione intuiti, non omnino ac penitus possit abscondi. Exceptis enim paucis in quibus natura nimium depravata est, universum genus humanum Deum mundi hujus fatetur auctorem. In hoc ergo quod fecit hunc mundum cælo terraque conspicuum, et antequam imbuerentur in fide Christi, notus omnibus gentibus Deus. In hoc autem quod non est injuriis suis cum diis falsis colendus, notus in Judæa Deus. In hoc vero quod Pater est hujus Christi, per quem tollit peccatum mundi, hoc nomen ejus prius occultum omnibus, nunc manifestavit eis quos dedit ei Pater ipse de mundo. Sed quomodo manifestavit, si nondum venit hora de qua superius dixerat, quod veniret hora, « cum » jam non in proverbiiis, inquit, loquar vobis, sed palam » de Patre meo annuntiabo vobis? » An vero annuntiatio manifesta putabitur in proverbiiis? Cur ergo dictum est, Palam annuntiabo vobis, nisi quia in proverbiiis non est palam? Quod autem non in proverbiiis occultatur, sed verbis manifestatur, procul dubio palam dicitur. Quomodo ergo manifestavit, quod nondum palam dixit? Proinde sic

¹ Psal. LXXV, 2. — ² Joan. XVI, 2.

intelligendum est, pro tempore futuro præteritum propositum, quemadmodum illud: « Omnia quæ audiavi a Patre meo, nota feci vobis¹: » quod nondum fecerat, sed loquebatur quasi fecisset, quod immobiliter esse præfixum sciebat ut faceret.

V. Quid est autem, « Quos dedisti mihi de mundo? » Dictum est enim de illis, quod non essent de mundo. Sed hoc illis regeneratio præstitit, non generatio. Quid est etiam quod sequitur, « Tui erant, et mihi eos dedisti? » An aliquando erant Patris, quando non erat unigeniti Filii ejus; et habuit aliquando Pater aliquid sine Filio? absit. Verumtamen habuit aliquid aliquando Deus Filius, quod nondum habuit idem ipse homo filius: quia nondum erat homo factus ex matre, quando tamen habebat universa cum Patre. Quapropter quod dixit, « Tui erant, » non inde se separavit Deus Filius, sine quo nihil unquam Pater habuit: sed solet ei tribuere omne quod potest, a quo est ipse qui potest. A quo enim habet ut sit, ab illo habet ut possit: et simul utrumque semper habuit, quia nunquam fuit et non potuit. Quocirca quidquid potuit Pater, semper cum illo Filius potuit: quoniam ille qui nunquam fuit et non potuit, nunquam sine Patre fuit, nunquam sine illo Pater fuit. Ac per hoc sicut Pater æternus omnipotens, ita Filius coæternus omnipotens; et si omnipotens, utique omnitenens. Id enim potius verbum e verbo interpretamur, si proprie volumus dicere: quod a Græcis dicitur παντοκράτωρ: quod nostri sic non interpretarentur, ut omnipotens dicerent, cum sit παντοκράτωρ omnitenens, nisi tantumdem valere sentirent. Quid ergo unquam habere potuit æternus omnitenens, quod non simul habuerit coæternus omnitenens? Quod itaque ait, « Et mihi eos dedisti, hominem se accepisse hanc potestatem

¹ Joan. XV 15. — ² Id. XVII, 6.

ut eos haberet, ostendit: quoniam qui semper omnipotens fuit, non semper homo fuit. Quamobrem cum Patri potius tribuisse videatur, ut ab eo illos acceperit, quoniam ex ipso est quidquid est de quo est: etiam ipse sibi eos dedit, hoc est, cum Patre Deus Christus, homini Christo quod cum Patre non est, homines dedit. Denique qui hoc loco dicit, « Tui erant, et mihi eos dedisti, » jam superius eisdem discipulis dixerat, « Ego vos de mundo elegi¹, » Conteratur hic cogitatio carnalis, atque dispereat. De mundo sibi a Patre dicit Filius datos homines, quibus alio loco dicit, Ego vos elegi de mundo. Quos Deus Filius de mundo elegit cum Patre, idem ipse homo filius de mundo eos accepit a Patre: non enim Pater illos Filio dedisset, nisi elegisset. Ac per hoc Filius sicut non inde separavit Patrem, quando dixit: « Ego vos de mundo » elegi, quoniam simul eos elegit et Pater²: sic non inde separavit et se quando dixit, « Tui erant, » quia et ipsius Filii pariter erant. Nunc autem homo idem ipse Filius accepit eos qui non erant ipsius, quia et formam servi accepit Deus idem quæ non erat ipsius.

VI. Sequitur, ac dicit, « Et sermonem tuum servaverunt: nunc cognoverunt quia omnia quæ dedisti mihi, » abs te sunt: » id est, cognoverunt quia abs te sum. Simul enim Pater dedit omnia, cum genuit qui haberet omnia. « Quia verba, inquit, quæ dedisti mihi, dedi eis, » et ipsi acceperunt³: » id est, intellexerunt, atque tenuerunt. Tunc enim verbum accipitur, quando mente percipitur « Et cognoverunt, inquit, vere quia a te exivi, » et crediderunt quia tu me misisti. » Et hic subaudiendum est, « vere. » Quod enim dixit, « cognoverunt vere, » exponere noluit adjungendo, « et crediderunt. » Hoc itaque crediderunt vere, quod cognoverunt vere: id

¹ Joan. xv, 19. — ² Id. xvii, 6, 7. — ³ Ibid. 8.

enim est « a te exivi, » quod est « tu me misisti. » Cum ergo dixisset, « cognoverunt vere, » ne quisquam putaret istam cognitionem jam per speciem factam, non per fidem; exponendo addidit, « et crediderunt, » ut subaudiamus « vere, » et intelligamus hoc dictum esse, » cognoverunt vere, » quod est « crediderunt vere: » non eo modo quem significavit paulo ante, cum dixit: « Modo creditis? Venit hora, et jam venit, ut dispergamini unusquisque in propria, et me solum relinquatis¹. » Sed, « crediderunt vere, » id est quomodo credendum est inconcusse, firme, stabiliter, fortiter: non jam in propria redituri, et Christum relicturi. Adhuc ergo discipuli non erant tales, quales eos dicit verbis præteriti temporis, quasi jam essent, et prænuntians quales futuri essent, accepto scilicet Spiritu sancto, qui eos sicut promissum est, doceret omnia. Quem prius quam acciperent quomodo servaverunt ejus sermonem, quod de illis quasi fecerint, dixit; quando primus eorum ter eum negavit², cum ex ore ejus audisset quid futurum esset homini, qui eum coram hominibus negavisset? Dedit ergo eis verba sicut dixit, quæ dedit ei Pater: sed quando illa non foris in auribus, sed intus in cordibus spiritaliter acceperunt, tunc vere acceperunt, quia tunc vere cognoverunt; vere autem cognoverunt, quia vere crediderunt.

VII. Ipsi autem Filio quomodo Pater ea verba dederit, quibus verbis homo poterit explicare? Facilior sane quaestio videtur, si secundum id quod filius est hominis, accepisse a Patre illa verba credatur. Quanquam natus ex virgine quando et quomodo ea didicerit, quis enarrabit: quando etiam ipsam quæ de virgine facta est, generationem ejus quis enarrabit? Si vero secundum id quod est de Patre genitus Patrique coæternus, accepisse a Patre

¹ Joan. xvi, 31, 32. — ² Matth. xxvi, 75.

ista verba cogitatur, nihil ibi temporis cogitetur, quasi prius fuerit qui ea non habuerit, atque ut haberet quæ non habebat acceperit : quoniam quidquid Deus Pater Deo Filio dedit, gignendo dedit. Ita enim dedit Filio Pater, sine quibus Filius esse non posset, sicut ei dedit ut esset. Nam quomodo aliter Verbo verba daret aliqua, in quo ineffabiliter dixit omnia? Sed jam quæ sequuntur, alio sunt expectanda sermone.

TRACTATUS CVII.

De eo quod dicit Jesus : *Ego pro eis rogo* etc. usque ad id, *Ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis.*

I. CUM de his, quos jam Discipulos habebat, Dominus loqueretur ad Patrem, inter alia etiam dixit hoc : « Ego » pro eis rogo : non pro mundo rogo, sed pro his quos » dedisti mihi¹. » Mundum vult modo intelligi, qui vivunt secundum concupiscentiam mundi, et non sunt in ea sorte gratiæ, ut ab illo eligantur ex mundo. Non itaque pro mundo, sed pro his quos ei Pater dedit, rogare se dicit : per hoc enim quod eos illi Pater jam dedit, factum est ut non pertineant ad eum mundum, pro quo non rogat.

II. Deinde subjungit, « Quia tui sunt. » Neque enim quia Pater eos Filio dedit, amisit ipse quos dedit : cum adhuc Filius sequatur, et dicat, « Et mea omnia tua sunt » et tua mea². » Ubi satis apparet quomodo unigeniti Filii sint omnia quæ sunt Patris; per hoc utique quod etiam ipse Deus est, et de Patre Patri est natus æqualis :

¹ Joan. xvii, 9. — ² Ibid. 10.

non quomodo dictum est uni ex duobus filiis, majori scilicet : « Tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt¹. » Illud enim dictum est de his omnibus creaturis, quæ infra creaturam sanctam rationalem sunt, quæ utique subduntur Ecclesiæ; in qua universa Ecclesia et illi duo intelliguntur filii major et minor, cum omnibus Angelis sanctis, quibus erimus æquales in regno Christi et Dei² : hoc autem ita dictum est, « Et mea omnia tua sunt, et tua » mea, » ut hic sit etiam ipsa creatura rationalis, quæ non nisi Deo subditur, ut ei quæ infra illam sunt cuncta subdantur. Hæc ergo cum sit Dei Patris, non simul esset et Filii, nisi Patri esset æqualis : de ipsa quippe agebat, cum diceret, « Non pro mundo rogo, sed pro his quos » dedisti mihi : quia tui sunt : et mea omnia tua sunt, et » et tua mea. » Nec fas est ut sancti, de quibus hæc locutus est, cujusquam sint, nisi ejus a quo creati et sanctificati sunt : ac per hoc et omnia quæ ipsorum sunt, necesse est ut ejus sint cujus et ipsi sunt. Ergo cum et Patris et Filii sunt, æquales eos esse demonstrant, quorum æqualiter sunt. Illud autem quod ait, cum de Spiritu sancto loqueretur : « Omnia quæ habet Pater, mea sunt, propterea » dixi quia de meo accipiet et annuntiabit vobis³ : » de his dixit quæ ad ipsam Patris pertinent divinitatem, in quibus illi est æqualis, omnia quæ habet habendo. Neque enim Spiritus sanctus de creatura quæ Patri est subdita et Filio, fuerat accepturus quod ait, « de meo accipiet : » sed utique de Patre de quo procedit Spiritus, de quo est natus et Filius.

III. « Et clarificatus sum, inquit, in eis⁴. » Nunc suam clarificationem tanquam facta sit dicit, cum adhuc esset futura : superius autem a Patre poscebat ut fieret⁵. Sed

¹ Luc. xiv, 31. — ² Matth. xxii, 30. — ³ Joan. xvi, 15. — ⁴ Id. xvii, 10. — ⁵ Ibid. 1.

utrum ipsa sit clarificatio, de qua dixerat: « Et nunc clarifica me tu, Pater, apud te ipsum claritate quam habui prius quam mundus esset, apud te¹: » utique requirendum est. Si enim apud te, quomodo « in eis? » An cum hoc ipsum innotescit eis, ac per ipsos omnibus qui credunt eis testibus suis? Possumus plane sic intelligere dixisse Dominum de Apostolis, quod clarificatus sit in eis: dicendo enim esse jam factum, ostendit jam fuisse prædestinatum, et certum haberi voluit quod esset futurum.

IV. « Et jam, inquit, non sum in mundo et hi in mundo sunt². » Si horam prorsus illam qua loquebatur attendas, utrique adhuc in mundo erant, et ipse scilicet, et illi de quibus hoc dicebat: non enim secundum provectorum cordis et vitæ id accipere possumus vel debemus, ut illi propterea adhuc esse dicantur, in mundo, quod mundana adhuc sapiant; ille autem jam non esse in mundo, sapiendo divina. Positum est hic enim verbum unum, quod nos ita intelligere omnino non sinat: quia non ait, Et non sum in mundo; sed, « Jam non sum in mundo: » per hoc ostendens fuisse se in mundo, jam non esse. Numquid ergo fas est ut eum credamus aliquando mundana sapuisse, et ab hoc errore liberatum jam illa non sapere? Quis tam impio sensu se induerit? Restat igitur ut secundum id quod ipse etiam in mundo prius erat, in mundo se dixerit jam non esse, profecto præsentia corporali, a mundo scilicet absentiam suam jam cito futuram, illorum autem tardius, per hoc ostendens, quod se jam non hic esse, illos autem hic esse dixit, cum et ipse hic et illi adhuc essent. Sic enim est locutus, homo congruens hominibus, ut mos loquendi sese habet humanus. Annon quotidie dicimus, Jam non est hic, de aliquo

¹ Joan. xvii, 5. — ² Ibid. 11.

quantocius abituro? Et maxime hoc de morituris solet dici. Quanquam et ipse Dominus tanquam prævidens, quid lecturos movere posset, adjecit, « Et ego ad te venio: » sic exponens quodammodo cur dixerit, « Jam non sum in mundo. »

V. Commendat ergo eos Patri, quos corporali absentia relicturus est, dicens, « Pater sancte, serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi¹. » Nempe sicut homo Deum rogat pro Discipulis suis, quos accepit a Deo. Sed attende quod sequitur: « Ut sint, inquit, unum sicut et nos. » Non ait, Ut nobiscum sint unum aut simus unum ipsi et non sicut unum sumus nos; sed ait, « Ut sint unum sicut et nos. » Ipsi utique in natura sua sint unum, sicut et nos in nostra unum sumus. Quod procul dubio verum non diceret, nisi secundum hoc diceret, quod ejusdem naturæ Deus est cujus et Pater, secundum quod alibi dixi: « Ego et Pater unum sumus²: » non secundum id quod etiam homo est; nam secundum hoc: « Pater major me est³, » dixit. Sed quoniam una eademque persona est Deus et homo, intelligimus hominem in eo quod rogat: intelligimus autem Deum in eo quod unum sunt et ipse et ille quem rogat. Sed est adhuc in consequentibus locus, ubi de hac re diligentius disputandum est.

VI. Hic autem sequitur, « Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo⁴. » Me, inquit, veniente ad te, serva eos in nomine tuo, in quo eos quando cum eis eram, et ipse servabam. In nomine Patris servabat Discipulos suos Filius homo, cum eis humana præsentia constitutus: sed etiam Pater in nomine Filii servabat, quos in nomine Filii petentes exaudiebat. His quippe idem Filius dixerat: « Amen, amen dico vobis, si quid petie-

¹ Joan. xvii, 11. — ² Id. x, 30. — ³ Id. xiv, 28. — ⁴ Id. xvii, 12.

» ritis Patrem in nomine meo, dabit vobis¹. » Neque hoc tam carnaliter debemus accipere, velut vicissim nos servent Pater et Filius, amborum in nobis custodiendis alternante custodia, quasi succedat alius quando discesserit alius : simul enim nos custodiunt Pater et Filius et Spiritus sanctus, qui est unus verus et beatus Deus. Sed Scriptura nos non levat, nisi descendat ad nos : sicut Verbum caro factum descendit ut levaret, non cecidit ut jaceret. Si descendentem cognovimus, cum levante surgamus ; et intelligamus, cum ita loquitur, personas eum distinguere, non separare naturas. Quando ergo servabat Discipulos suos Filius præsentia corporali, non expectabat Pater ad custodiendum succedere Filio discedenti, sed eos ambo servabat potentia spirituali : et quando ab eis abstulit Filius præsentiam corporalem, tenuit cum Patre custodiam spiritualem. Quia et custodiendos quando Filius homo accepit, custodiæ paternæ non eos abstulit ; et cum Pater Filio custodiendos dedit, non dedit sine ipso cui dedit, sed dedit homini Filio, non sine Deo eodem ipso utique Filio.

VII. Sequitur ergo Filius et dicit : « Quos dedisti mihi, » custodivit : et nemo ex his periit, nisi filius perditionis, » ut Scriptura impleatur². » Filius perditionis dictus est traditor Christi, perditioni prædestinatus, secundum Scripturam quæ de illo in Psalmo centesimo octavo maxime prophetatur.

VIII. « Nunc autem, inquit, ad te venio ; et hæc lo- » quor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum » in semetipsis³. » Ecce in mundo se loqui dicit, qui paulo ante dixerat : « Jam non sum in mundo : » quod cur dixerit, ibi exposuimus, imo ipsum id exposuisse do-

¹ Joan. xvi, 23. — ² Id. xvii, 12. — ³ Ibid. 13.

cuius. Ergo et quia nondum abierat, hic adhuc erat ; et quia mox fuerat abiturus, hic quodammodo jam non erat. Quod sit autem hoc gaudium de quo ait : « ut ha- » beant gaudium meum impletum in semetipsis, » jam superius expressum est, ubi ait : « Ut sint unum sicut et » nos. » Hoc gaudium suum, id est, a se in eos collatum, in eis dicit implendum ; propter quod locutum se dixit in mundo. Hæc est pax illa et beatitudo in futuro sæculo, propter quam consequendam temperanter et juste et pie vivendum est in hoc sæculo.

TRACTATUS CVIII.

De eo quod ait Jesus : *Ego dedi eis sermonem tuum*, usque ad id, *Ut sint et ipsi sanctificati in veritate*.

I. LOQUENS adhuc Dominus ad Patrem, et orans pro Discipulis suis, dicit : « Ego dedi eis sermonem tuum, et » mundus eos odio habuit¹. » Nondum id experti fuerant passionibus suis, quæ illos postea sunt secutæ : sed more suo dicit ista, verbis præteriti temporis futura præ-nuntians. Deinde causam subjiciens cur eos oderit mundus, « Quia non sunt, inquit, de mundo sicut et ego » non sum de mundo. » Hoc eis regeneratione collatum est : nam generatione de mundo erant, propter quod jam eis dixerat : « Ego vos de mundo elegi². » Donatum est ergo eis, ut sicut ipse, nec ipsi essent de mundo, eos ipso liberante de mundo. Ipse autem de mundo nunquam

¹ Joan. xvii, 14. — ² Id. xv, 19.

fuit : quia etiam secundum formam servi de Spiritu sancto ipse natus est, de quo illi renati. Nam si propterea illi jam non de mundo, quia renati sunt de Spiritu sancto : propterea ille nunquam de mundo, quia natus est de Spiritu sancto.

II. « Non rogo, inquit, ut tollas eos de mundo, sed ut » serves eos ex malo¹. » Adhuc enim necessarium habebant, quamvis jam non essent de mundo, esse tamen in mundo. Repetit eandem sententiam : « De mundo, inquit, non sunt, sicut et ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate². » Sic enim servantur ex malo, quod superius oravit ut fieret. Quæri autem potest quomodo de mundo jam non erant, si sanctificati in veritate nondum erant : aut si jam erant, cur poscat ut sint. An quia et sanctificati in eadem proficiunt sanctitate, fiuntque sanctiores; neque hoc sine adjutorio gratiæ Dei, sed illo eorum sanctificante provectum, qui sanctificavit inceptum? Unde et Apostolus dicit : « Qui in vobis opus » bonum coepit, perficiet usque in diem Christi Jesu³. » Sanctificantur itaque in veritate hæredes Testamenti novi, cujus veritatis umbræ fuerunt sanctificationes veteris Testamenti : et cum sanctificantur in veritate, utique sanctificantur in Christo, qui veraciter dixit : « Ego sum via, » et veritas, et vita⁴. » Item quando ait : « Veritas liberabit vos, » paulo post exponens quid dixerit : « Si vos, » inquit, Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis⁵ : » ut ostenderet hoc se prius dixisse veritatem, quod postmodum Filium. Quid ergo aliud et hoc loco dixit : « Sanctifica eos in veritate, » nisi; Sanctifica eos in me?

III. Denique sequitur, et hoc apertius insinuare non desinit : « Sermo, inquit, tuus veritas est⁶. » Quid

¹ Joan. xvii, 15. — ² Ibid. 16, 17. — ³ Philip. 1, 6. — ⁴ Joan. xiv, 6. — ⁵ Id. viii, 32 et 36. — ⁶ Id. xvii, 17.

aliud dixit, quam Ego veritas sum? Græcum quippe Evangelium λόγος habet, quod etiam ibi legitur, ubi dictum est : « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, » et Deus erat Verbum¹. » Et utique Verbum ipsum novimus unigenitum Dei Filium, quod caro factum est, et habitavit in nobis. Unde et hic poni potuit, et in quibusdam codicibus positum est : « Verbum tuum veritas » est : » sicut in quibusdam codicibus etiam ibi scriptum est, In principio erat sermo. In Græco autem sine ulla varietate, et ibi et hic λόγος est. Sanctificat itaque Pater in veritate, id est, in Verbo suo, in Unigenito suo, suos hæredes ejusque cohæredes.

IV. Sed nunc adhuc de Apostolis loquitur; nam secutus adjungit, « Sicut me misisti in mundum, et ego misi » eos in mundum². » Quos misit, nisi Apostolos suos? Nam et ipsum nomen Apostolorum, quoniam Græcum est, nihil nisi missos significat in Latino. Misit ergo Deus Filium suum non in carne peccati, sed in similitudine carnis peccati³, et misit Filius ejus eos, quos natos in carne peccati sanctificavit a labe peccati.

V. Sed quoniam per hoc quod mediator Dei et hominum homo Christus Jesus factus est, caput Ecclesiæ, illi membra sunt ejus⁴; ideo ait quod sequitur, « Et pro eis » ego sanctifico me ipsum⁵. » Quid est enim, « Et pro » eis ego sanctifico me ipsum, » nisi, eos in me ipso sanctifico, cum et ipsi sint ego? Quoniam de quibus hoc ait, ut dixi, membra sunt ejus, et unus est Christus caput et corpus : docente Apostolo atque dicente de semine Abrahamæ : « Si autem vos Christi, ergo semen Abrahamæ » estis⁶ : » cum dixisset superius : « Non dicit, Et se- » minibus tanquam in multis; sed tanquam in uno, Et

¹ Joan. 1, 1. — ² Id. xvii, 18. — ³ Rom. viii, 3. — ⁴ 1 Tim. ii, 5. — ⁵ Joan. xvii, 19. — ⁶ Galat. iii, 29.